

Toimialapalvelu

Näkemyksestä menestystä

www.tem.fi/toimialapalvelu

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

TEM Toimialapalvelu

Arvoketjuja vahvistamalla volyymia luonnontuotealalle

Luonnontuotealan toimialaraportti 2022

Toimialapäällikkö Sirkku Wacklin

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

TEM toimialapalvelu

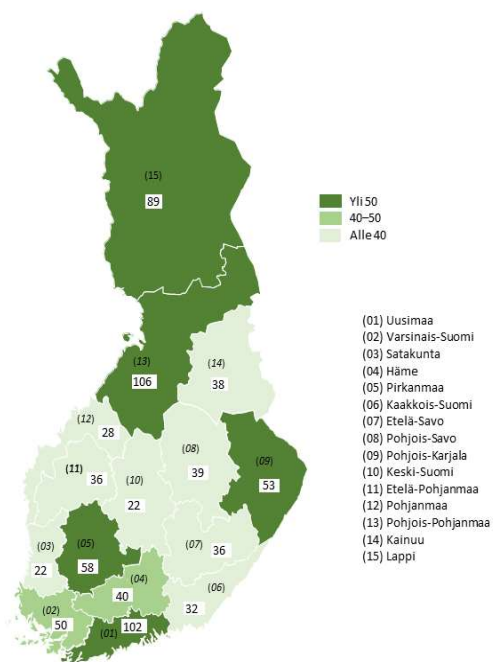

- Toimialapalvelu on TEM:n johdolla toimiva asiantuntijaverkosto
- Se kokoaa, analysoi ja välittää tietoa yritysten toimintaympäristöstä päätöksenteon pohjaksi
- Se toteuttaa julkaisutoimintaa ja viestintää ja järjestää asiantuntijaseminaareja
- Julkaisut ja uutiskirje ovat saatavissa Toimialapalvelun verkkosivuilta osoitteesta www.tem.fi/toimialapalvelu
- Toimialaraportit-julkaisusarjassa on koottu tietoaaineistoja eri lähteistä toimialakohtaisiksi peruspaketeiksi, lisäksi vuosittain julkaistaan ajankohtaiskatsauksia toimialojen näkymistä
- Lähteinä käytetään viimeisintä saatavilla olevaa tilastoaineistoa ja toimialan yrittäjien, yritysten ja muiden alan keskeisten toimijoiden näkemyksiä
- Toimialoista mukana luonnontuotealan lisäksi elintarvikeala, matkailu, uusiutuva energia, kaivosteollisuus sekä sosiaali- ja terveyspalvelut

**Ajankohtaista
toimialasta**

Toimialan alueellinen jakauma

Luonnontuotealan yritykset ELY-keskuksittain

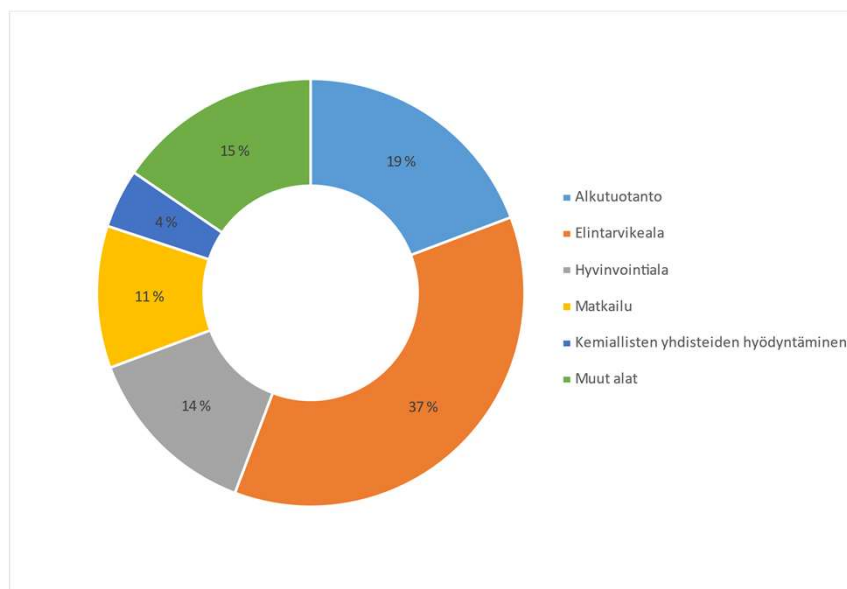
- Eniten luonnontuotealan yrityksiä on Pohjois-Pohjanmaan, Lapin ja Uudenmaan ELY-keskusten alueilla
- Alkutuotantoa harjoittavia yrityksiä on eniten Lapissa, Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Pohjanmaalla, Pohjois-Savossa ja Uudellamaalla
- Elintarvikealan yrityksiä on eniten Pohjois-Pohjanmaalla, Uudellamaalla, Lapissa, Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa
- Suurin osa matkailualan yrityksistä sijaitsee Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla
- Uudellamaalla toimivat luonnontuotealan yritykset valmistavat erityisesti hyvinvointi-, kosmetiikka-, hygienia- ja lääketieteellisuuden tuotteita sekä harjoittavat luonnontuotteisiin liittyvää vähittäis- ja tukkukauppaa

Lähde: ATV / Suomen Asiakastieto Oy ja vainu.com/Vainu.io Software Oy.

Luonnontuotealan yritysten jakautuminen eri toimialaryhmiin vuonna 2021

Lähde: ATV / Suomen Asiakastieto Oy ja vainu.com/Vainu.io Software Oy.

Venäjän hyökkäyksen vaikutus luonnontuotealan yritysten toimintaa

- Energian ja sähkön hinnannousun vaikutukset ovat alan yritysten näkökulmasta merkittävimpiä
- Raaka-aineiden, energian, pakkausmateriaalin ja logistiikan kustannukset ovat nousseet merkittävästi esimerkiksi elintarviketeollisuudessa
- Hintojen nousu vähentää tuotteiden myynnin määrää vähittäiskaupassa, samoin viennissä volyymi pienenee
- Luonnontuotealan yrityksille keväällä suunnatun kyselyn mukaan eniten tuli esiin matkailuun liittyviä vaikutuksia, kuten asiakasperuutuksia, yritysasiakkaiden kiristyvän talouden sekä työvoimapulan aiheuttamia ongelmia
- Kulutuskäyttäytymisen muutoksiin tulee reagoida, kun kuluttajat sopeuttavat ostokäyttäytymistään ostovoiman heiketessä
- Lisäarvotuotteista siirrytään edullisempiin perustuotteisiin

**Luonnontuotealan
yritysten investoinnit**

Luonnontuotealan yritysten investoinnit 1

Manner-Suomen maaseutuohjelman 2014-2020 ja siirtymäkausi 2021-2022

- ELY-keskusten ja Leader-ryhmien kautta on tuettu luonnontuotealan yritysten investointeja keskimäärin 28 %:n tuella yhteensä vajaan 10 miljoonan euron edestä (lähde: Hyrrä-järjestelmä)
- Eniten yritysinvestointeja on toteutettu Pohjois-Savon, Kainuun, Varsinais-Suomen, Uudenmaan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskusten alueella
- Investoinnit ovat kohdistuneet mm. marja-, yrtti- ja sienialan sekä pakuria ja mahlaa hyödyntävien ja jalostavien yritysten tuotantotilojen rakennus-, kone- ja laiteinvestointeihin
- Yritysten tiloja on kehitetty vastaamaan paremmin kasvaneita tuotantomääriä, turvaamaan tilauskannan toimitusvarmuutta ja mahdollistamaan yritysten kasvua

Luonnontuotealan yritysten investoinnit 2

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014-2020 ja siirtymäkausi 2021-2022

- Marja-alan yritykset ovat kehittäneet energiatehokkuutta ja tehostaneet tuotantoa sekä investoineet tuotantolinjojen kehittämiseen
- Sienialan yritykset ovat kasvattaneet kylmiöalaa kotimaan myyntikehityksen kehittämiseksi
- Elintarvike-, mehu-, hillo- ja juomateollisuudessa on toteutettu investointituella esim. tehtaan laajennuksia, uusien tuotantolinjojen rakentamista, tuotantoprosessien automaation tehostamista, pakastevarastojen rakentamista sekä pakkaus- ja etikettikoneiden hankintoja
- Lisäksi yritysten investointeja ja kehittämistä on voitu rahoittaa EAKR-rahastosta ja Business Finlandin kautta

Ulkomaalaisten kerääjien tilanne

Ulkomaalaisten kerääjien tilanne

- Marja-alan yritykset ovat riippuvaisia ulkomaisesta kausityövoimasta
- Ruokaviraston Marsi 2021-tutkimuksen mukaan myydyistä luonnonmarjoista noin 85 % oli ulkomaalaisten kerääjien keräämiä viime vuonna
- Tällä satokaudella Suomella oli 4 000 kerääjän kiintiö, joka oli 1 000 enemmän kuin vuonna 2021
- Hallitus pyrkii estämään ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön
- Toiminnan sosiaalinen kestävyys ja eettisyys on noussut vahvasti esille

Raaka-aineet ja markkinat

Kotimaan raaka-aineet ja markkinat

- Luonnonmarjoista ja -sienistä kertyi viime vuonna poimintatuloja yhteensä 23,2 miljoonaa euroa
- Poimintatulon määrä on noussut koronavuosien aikana, vuonna 2019 määrä oli 17,3 miljoonaa euroa
- Kotimaisten poimijoiden osuus marjojen myyntimääristä nousi merkittävästi vuonna 2020, jolloin heidän osuutensa oli 17 %
- Kotimaisten poimijoiden osuus säilyi lähes yhtä korkeana viime vuonna (15 %), vaikka myös thaimaalaisia kerääjiä saapui maahamme edellisvuotta enemmän
- Herkkutatun vuoden 2021 satokausi oli poikkeuksellisen runsas, joten luonnonsienistä kertyi huomattavasti enemmän poimintatuloa kuin edellisenä vuonna (2,2 miljoonaa euroa)

Kansainväliset markkinat

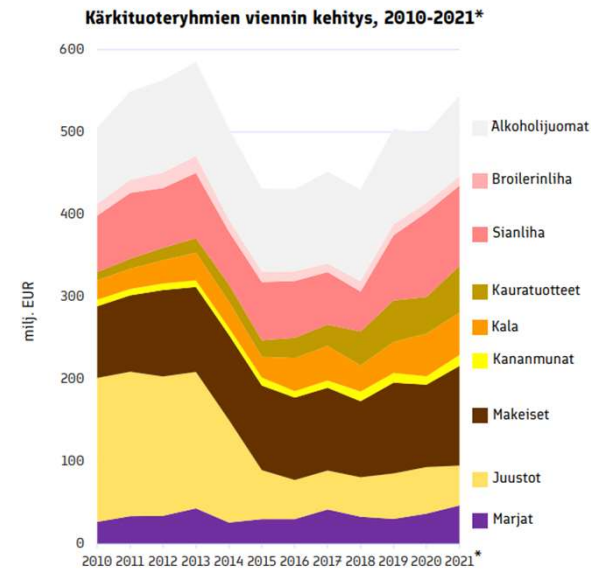
- Marjojen viennin ja tuonnin määrissä vuosittain vaihtelua riippuen sadon määrästä, mustikkaa viedään ja tuodaan enemmän kuin puolukkaa
- Mustikkaa viedään mm. Italiaan, Kiinaan ja Japaniin
- Tärkein kauppakumppani on Ruotsi, jonka kanssa tehdään kauppaa kumpaankin suuntaan
- Venäjältä on tuotu aiemmin Suomeen jäädytettyä mustikkaa
- Pääosa mustikasta viedään ja tuodaan jäädytettynä
- Herkkutatti on Suomen kaupallisesti tärkein luonnonsieni ja Suomen merkittävin vientisieni
- Suomesta viedään herkkutatteja erityisesti Italiaan ja lisäksi mm. Saksaan, Japaniin, Ranskaan, Sveitsiin ja Hollantiin
- Italian markkinoilla olisi mahdollisuuksia herkkutatatin vientipotentiaalin kasvattamiseen

Vientinäkymiä

Vientinäkymiä 1

- Marjat ovat yksi BF:n Food From Finland-ohjelman valitsemista elintarvikeviennin kärkituoteryhmistä
- Business Finlandin elintarvikealan kansainvälistymistä koskevan raportin mukaan marjatuotteiden raaka-ainepohjan kolmin- tai nelinkertaistamisella olisi suuri vaikutus vientiin
- Jalostavalla teollisuudella on kapasiteettia nostaa tuotantoa, mutta pullonkaulana on raaka-aineketjun kehittymättömyys

Lähde: Suomen Tulli, Uljas tietokanta. Huom: Kauratuotteiden ryhmä sisältää hiutaleet, myslit, kaurajuomat, kauragurutit ja keksit. * Vuoden 2021 luvut ovat arvioita I-X kuukausien perusteella.

BUSINESS
FINLAND

Vientinäkymiä 2

- Suomalaisten marjajauheiden ja mehutiivisteiden vienti esimerkiksi Etelä-Koreaan ja Japaniin on kasvanut nopeasti
- Luonnontuotteiden viennillä näihin maihin olisi potentiaalia, mutta haasteita viennille asettaa näiden maiden asettamat tiukat säteilyarvot marjatuotteille ja sienille Fukushima onnettomuuden myötä
- Uutta markkinapotentiaalia olisi erityisesti terveysjuomilla, marjatuotteilla, funktionaalisilla eli terveystuotteilla elintarvikkeilla, kasviproteiineilla sekä kauratuotteilla
- Uusia lanseerauksia näiden maiden markkinoilla ovat olleet mm. tyrnimarjaöljy, ruusumarja- sekä pakurikäpätuotteet

**Elintarvikeketjun
tuoteväärennökset**

Elintarvikeketjun tuotevääreännökset 1

- Taloudellisen hyödyn kasvattaminen tuotevääreännösten avulla on kansainvälisillä markkinoilla tavanomaista ja etämyynnin kasvun myötä niiden markkinoille pääsy on aiempaa helpompaa
- Ruokaviraston mukaan elintarvikeketjun petoksellisten tapausten määrä on kasvussa
- Luonnontuotealaan liittyviä aluehallintoviraston havaitsemia elintarvikeketjun rikollisuusilmiöitä ovat esim.
 - pakkausmerkintävääreännökset (alkuperän muuttaminen, alkuperämaan väärentäminen)
 - luonnontuotteita koskevat väärät väittämät markkinoinnissa
 - lainvastainen markkinointi
 - tavanomaisen tuotteen myynti luomumerkinnöin tai sertifioituna

Elintarvikeketjun tuoteväärennökset 2

- Ruokaviraston mukaan luonnontuotealaan liittyy varsinaisten elintarvikeketjun rikosten lisäksi esimerkiksi työrikoksia ja verorikoksia eli osa alalla toimivista toimijoista ansaitsee oikeudetonta taloudellista hyötyä vilpillisin keinoin
- Ruokavirasto kehittää parhaillaan elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan menetelmiä
- Kehittämistyössä on tavoitteena moniviranomaisyhteistyön tiivistäminen esimerkiksi Verohallinnon, poliisin, Tullin ja työsuojeluviranomaisten kanssa
- Tämän vuoden aikana toteutetaan tekoälykokeilu ja ensi vuonna viranomaisvalvojille julkaistaan digitaalinen koulutus sosiaalisen median valvonnasta
- Myös verkkokaupan valvonnan viranomaisverkoston luominen on aktivoitunut

A photograph showing a person's hand holding a single chanterelle mushroom. To the left is a wooden basket filled with several more chanterelles. The background is a forest floor with green moss, pine needles, and some green plants.

**Maaseuturahaston
mahdollisuudet alan
kehittämisessä**

Maaseuturahaston mahdollisuudet luonnontuotealan kehittämisessä 1

Suomen CAP-suunnitelma vuosille 2023-2027, esimerkkejä tukikohteista:

- Yritystukea voidaan suunnata elintarviketoimialalle maaseutualueilla maatalous- ja luonnontuotteiden jalostamiseksi siten, että lopputuote voi olla maataloustuote, luonnontuote tai pidemmälle jalostettu elintarvike
- Investointeja voidaan toteuttaa myös kansainvälisille markkinoille tuotteitaan suuntaavissa yrityksissä, jotka valmistavat esimerkiksi korkean lisäarvon tuotteita ja hyödyntävät luonnosta saatavia raaka-aineita
- Leader-ohjelman kautta on myös haettavissa tukea yritystoiminnan käynnistämiseen ja kehittämiseen
- Leader-ohjelma mahdollistaa esim. yrittäjyyskokeilut, osa-aikaisen ja päätoimisen yrittämisen käynnistämisen sekä maatalouden kokeilutuen

Maaseuturahaston mahdollisuudet luonnontuotealan kehittämisessä 2

Suomen CAP-suunnitelma vuosille 2023-2027, esimerkkejä tukikohteista:

- Maaseudun kehittämisohjelman kehittämishankkeina voidaan rahoittaa mm. luonnonvarojen kestävään hoitoon liittyviä yhteistyötoimia
 - Hankkeilla voidaan edistää luonnonmukaisen tuotannon yhteistyötä ja viljelijöiden sekä muiden yrittäjien ja yhteisöjen aktivoimista ja verkottamista uusien tulevaisuuden ratkaisujen edistämiseksi
 - Yhteistyöhankkeilla edistetään yritysten, jatkojalostajien, maaseutuyrittäjien, metsänomistajien, nuorten, ravintoloiden ja ammattikeittiöiden liiketoimintaa ja yhteistyötä luonnontuotealalla
 - Yhteistyöhanke voi sisältää vientiä varten tehtävää valmistautumista
 - Toimenpiteen kautta voidaan toteuttaa myös yritysryhmähankkeita
- CAP-suunnitelman ELY-keskusten kautta myönnettävän yritys- ja hankerahoituksen rahoitus kaudelle 2023-2027 on yhteensä noin 536 miljoonaa € (EU ja valtio)

Vieraskynäkirjoitukset

Arvoketjuja vahvistamalla volyymia luonnontuotealalle – luonnontuotealan toimialaraportti 2022

- Raporttiin sisältyy kolme vieraskynäkirjoitusta, joissa esitellään luonnontuotealaan liittyviä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiohankkeita:
- ***Pohjoismainen kasvibiomassa erinomainen raaka-ainelähde korkean lisäarvon tuotteille***
 - Leena Favén, Leif Hed, Mikko Junntila ja Tero Tuuttila, Centria-ammattikorkeakoulu
- ***Lakan siemenkuoressa huomattava antimikrobinen teho MRSA-bakteeria vastaan***
 - Hanna-Leena Alakomi, Liisa Nohynek ja Kirsi-Marja Oksman-Caldentey, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- ***Laatua ja lisäarvoa arktisten luonnontuotteiden konsentroiintiin jäädytystekniikalla***
 - Miia John, LUT-yliopisto, Tiina Tolonen, Jari Komulainen ja Anni Hirvonen, Oulun yliopisto

**Luonnontuotealan
kehittämiskohteita**

Luonnontuotealan kehittämiskohteita 1

- Raaka-aineen saatavuus on keskeinen pullonkaula alan yrittäjyyden ja tuotetarjonnan kasvulle
- Elintarvike- ja juomateollisuudessa olisi kiinnostusta hyödyntää kaupallisesti metsistä saatavia luonnon raaka-aineita
- Keruun tehokas organisointi, yhteisen tuotantoverkoston ja tukkutoiminnan kehittäminen sekä tiiviimpi yhteistyö jalostavan teollisuuden kanssa mahdollistaisivat isompien raaka-aine-erien laajamittaisen hyödyntämisen
- Keruumäärän nostoon liittyvä pullonkaula on marjojen ja muiden luonnontuotteiden vastaanottopisteverkosto, jota kehittämällä voitaisiin saada vauhtia raaka-aineiden kauppantulomääriin

Luonnontuotealan kehittämiskohteita 2

- Metsäomistajat ovat avainasemassa raaka-aineen saatavuusongelman ratkaisemisessa
- Metsänomistajien kesken tarvitaan verkostoitumista ja yhteistyötä, jotta toimituserät saataisiin riittävän suuriksi
- Luonnontuoteala tai raaka-aineen keruu tuo lisäarvoa metsätalouteen ja antaa metsänomistajille mahdollisuuden hyödyntää metsää taloudellisesti monipuolisesti
- Toimialalle tarvitaan uusia, verkostomaisia liiketoimintamalleja
- Alan arvoketjujen kehittämiseksi tarvittaisiin valtakunnallisesti toimivia hankkeita, joihin on kytketty tiiviisti mukaan yrittäjien lisäksi luonnon raaka-aineita jalostava teollisuus, metsänomistajat sekä metsäalan organisaatiot
- Raaka-aineprosessien kehittämiseen tulisi hyödyntää nykyistä tehokkaammin myös yrityskohtaiseen kehittämiseen suunnattuja rahoitusvälineitä

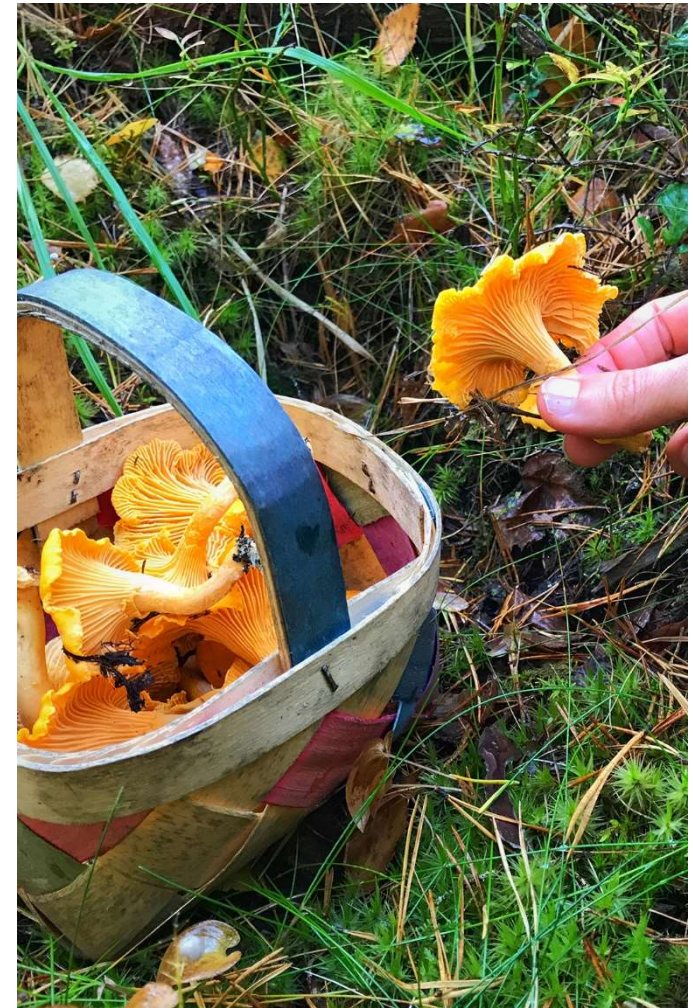
Luonnontuotealan kehittämiskohteita 3

- Luonnontuotealan uusiutumisen tueksi tarvitaan myös vahvempaa innovaatio- ja kehittämistoimintaa sekä teknologian ja digitalisaation hyödyntämistä arvoketjujen kehittämisessä
- Lisäarvotuotteiden jalostukseen ja liiketoiminnan kasvuun tarvitaan panostuksia tutkimukseen ja kehitykseen.
- Kansainvälisten tutkimus- ja kehittämishankkeiden kautta alan toimijoilla on käytettävissä usein isommat resurssit, jolloin myös suomalaiset yritykset hyötyvät hankkeissa syntyneistä tuloksista
- Luonnosta saatavien raaka-aineiden teollisen jalostuksen edistäminen korkeamman lisäarvon tuotteiksi vahvistaisi biotalousliiketoiminnan kasvua ja voisi korvata jalostettujen tuotteiden tuontia Suomeen

Luonnontuotealan kehittämiskohteita 4

- Yritysten vastuullisuuteen ja toiminnan kestävyYTEEN ja eettisyyteen kiinnitetään yhä enemmän huomiota
- Asiakaspaine vastuullisten tuotteiden ja palvelujen tarjoamiseksi on kasvanut
- EU-tasolla valmistellaan uusia keinoja yritysten luontovaikutusten ja –riippuvuuksien huomioimiseen
- Toimintaympäristön muuttuessa kasvava kiinnostus luontopohjaisiin ratkaisuihin voi tarjota uusia liiketoimintamahdollisuuksia luonnontuotealan yrityksille

Kiitos!
www.tem.fi/toimialapalvelu

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

**BUSINESS
FINLAND**

tukes
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto